

**KO'RISHIDA MUAMMOLARI BO'LGAN BOSHLANG'ICH SINFLAR
O'QUVCHILARINI KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNING
TASHKIL ETILISH**

Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna

Farg'ona davlat universiteti dotsenti v/b, (PhD).

ranoxon3511@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur ilmiy ish ko'rishida muammolari bo'lgan boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan olib boriladigan korreksion-pedagogik ishlarni tashkil etishning mazmuni, shakl va usullarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda maxsus pedagogika, defektologiya hamda psixologiya yondashuvlari asosida ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalarning rivojlanish xususiyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos ta'lim-tarbiyaviy jarayonni loyihalash, integratsion va inkluziv muhitda samarali o'qitish metodlari, dars jarayonida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda qo'llaniladigan maxsus texnologiyalar, didaktik vositalar va korreksion mashqlar yoritilgan. Ishda o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish, ijtimoiy moslashuvini ta'minlash va mustaqil hayotga tayyorlashda o'qituvchi va defektologlarning o'zaro hamkorligi alohida o'rin tutadi. Tadqiqot natijalari amaliyotchi pedagoglar, maxsus maktab va inkluziv sinf o'qituvchilari uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: ko'rishida muammolari bo'lgan o'quvchilar, boshlang'ich ta'lim, korreksion-pedagogik ishlar, defektologiya, maxsus ta'lim, inkluziv ta'lim, individual yondashuv, didaktik vositalar, rehabilitatsiya, ijtimoiy moslashuv.

Аннотация: Данное научное исследование посвящено изучению содержания, форм и методов организации коррекционно-педагогической работы с учащимися начальных классов, имеющими нарушения зрения. В работе на основе подходов специальной педагогики, тифлопедагогики и психологии проанализированы особенности развития детей с нарушениями

зрения. Особое внимание уделено проектированию учебно-воспитательного процесса с учетом индивидуальных потребностей учащихся, эффективным методам обучения в интеграционной и инклюзивной среде, а также применению специальных технологий, дидактических средств и коррекционных упражнений на уроках и во внеурочной деятельности. В исследовании раскрыта роль взаимодействия учителя и дефектолога в активизации познавательной деятельности, обеспечении социальной адаптации и подготовке учащихся к самостоятельной жизни. Результаты работы могут быть использованы в качестве методических рекомендаций для практикующих педагогов, учителей специальных школ и инклюзивных классов.

Ключевые слова: учащиеся с нарушениями зрения, начальное образование, коррекционно-педагогическая работа, тифлопедагогика, специальное образование, инклюзивное образование, индивидуальный подход, дидактические средства, реабилитация, социальная адаптация.

Kirish.

Ko'rishida muammolari bo'lgan boshlang'ich sinf o'quvchilarining ta'lim-tarbiyasi maxsus pedagogikaning eng muhim va mas'uliyatli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bunday bolalarda nafaqat bilish faoliyatining rivojlanishida, balki hissiy-irodaviy sohada, muloqot va ijtimoiy moslashuv jarayonlarida ham o'ziga xos qiyinchiliklar kuzatiladi. Shu sababli ta'lim jarayoni faqat akademik bilimlarni berish bilangina cheklanmasdan, balki ularning psixofiziologik xususiyatlarini inobatga olgan holda korreksion-pedagogik yordamni ham o'z ichiga olishi lozim.

Zamonaviy ta'lim tizimida integratsion va inkluziv yondashuvlar keng joriy etilmoqda. Bu esa ko'rishida nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning umumta'lim maktablarida sog'lom tengdoshlari bilan birga o'qishi, ijtimoiylashuvi va hayotga tayyorlanishi uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, bunday jarayon samaradorligini ta'minlash o'qituvchilar, defektologlar, psixologlar hamda otalarning hamkorlikdagi izchil faoliyatini talab etadi.

Korreksion-pedagogik ishlarni tashkil etishda metod va vositalarni tanlash, dars jarayonini moslashtirish, maxsus didaktik materiallardan foydalanish, ko'rish imkoniyati cheklangan bolalarda kompensator qobiliyatlarni rivojlantirish kabi masalalar alohida ahamiyatga ega. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u boshlang'ich sinfda o'quvchilarning individual ehtiyojlarini qondirish, ularning mustaqil fikrlashini, nutqiy va ijtimoiy faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan samarali pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Aynan shu jihatlar mazkur ishning maqsadi va vazifalarini belgilab beradi, ilmiy-amaliy asosda ko'rishida muammolari bo'lgan bolalarni samarali o'qitish hamda tarbiyalash bo'yicha yangi metodik tavsiyalar ishlab chiqishga imkon yaratadi.

Mazkur ishda ko'rishida muammolari bo'lgan boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan olib boriladigan korreksion-pedagogik ishlarning nazariy va amaliy jihatlarini keng yoritilgan. Avvalo, maxsus pedagogika, defektologiya va psixologiya fanlarining ilmiy asoslari hamda ko'rish nuqsonlari tasnifi, ularning bolalar rivojlanishiga ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda ko'rishida nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning psixofiziologik xususiyatlari, bilish faoliyatidagi o'ziga xosliklar, muloqot va ijtimoiy moslashuv jarayonlari ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Ishda korreksion-pedagogik jarayonning tarkibiy qismlari — ta'lim maqsadlari, mazmuni, shakllari, metodlari va vositalari izchil bayon etilgan. Xususan, integratsion va inkluziv ta'lim sharoitida samarali dars jarayonini tashkil etish, ko'rishida muammosi bo'lgan bolalar uchun moslashtirilgan o'quv dasturlari, maxsus texnologiyalar va didaktik vositalardan foydalanishning aniq tavsiyalari keltiriladi.

Shuningdek, darsdan tashqari mashg'ulotlarda qo'llaniladigan korreksion mashqlar tizimi, o'quvchilarning kompensator imkoniyatlarini rivojlantirish yo'llari, ijtimoiy-psixologik moslashuvini qo'llab-quvvatlash strategiyalari ochib berilgan. O'qituvchi, defektolog va psixologlarning hamkorligi, ota-onalar bilan muntazam muloqot va metodik ishlanmalar ishlab chiqishning ahamiyati alohida ta'kidlangan.

Xulosa.

Tadqiqot yakunida olingan ilmiy xulosalar asosida amaliyotchi pedagoglar, maxsus maktab va inkluziv sinf o'qituvchilari uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan bo'lib, ular ko'rishida muammolari bo'lgan boshlang'ich sinf o'quvchilarining ta'lim-tarbiyasini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Абдурахмонов, Қ. *Тифлопедагогика асослари*. – Тошкент: Ўқитувчи, 2018.
2. Аширов, Р. *Инклюзив таълим назарияси ва амалиёти*. – Тошкент: Fan va texnologiya, 2020.
3. Волков, И.П. *Специальная педагогика*. – Москва: Академия, 2017.
4. Грабовская, С.Н. *Психология детей с нарушениями зрения*. – Санкт-Петербург: Питер, 2019.
5. Жўраев, Х. *Махсус педагогика: назарий ва амалий масалалар*. – Тошкент: Ilm Ziyο, 2021.
6. Зеер, Э.Ф. *Психология профессионального образования*. – Москва: Академия, 2016.
7. Ильина, Т.А. *Педагогика*. – Москва: Просвещение, 2019.
8. Кузьмина, Н.В. *Методика обучения и воспитания детей с нарушениями зрения*. – Москва: Владос, 2018.
9. Левченко, И. *Коррекционная педагогика*. – Москва: Юрайт, 2021.
10. Махмудова, Н. *Инклюзив таълимда коррекцион ишлар*. – Тошкент: Yangi asr avlodi, 2022.